

INNHALDSFORTEGNELSE

1	TILBAKEBLIKK PÅ 2000	2
2	GENERELT OM ØKOKRIM	3
	2.1 ØKOKRIMS OPPGAVER	3
3	ORGANISASJON	4
4	VIRKSOMHETEN VED ØKOKRIM	5
	4.1 TIDSBRUK	5
	4.2 STATISTIKK – EGNE SAKER	6
	4.3 SAKSINNTAK	6
	4.4 OPPKLARINGSPROSENT	7
	4.5 SAKSBEHANDLINGSTID	7
	4.6 POSITIVE PÅTALEVEDTAK	7
	4.7 RETTSKRAFTIGE AVGJØRELSER	7
	4.8 DOMFELLESESPROSENT	8
	4.9 BISTAND TIL POLITIDISTRIKTENE	8
	4.10 KOMPETANSEUTVIKLING OG OPPLYSNINGSVIRKSOMHET	9
	4.11 HOSPITERING	10
	4.12 HVITVASKING OG ETTERRETNING	10
	4.13 INTERNASJONALT SAMARBEID	11
5	ØKONOMISK KRIMINALITET	12
	5.1 NOEN EGNE SAKER FRA 2000	12
	5.2 NOEN BISTANDSSAKER FRA 2000	16
6	DATAKRIMINALITET	17
	6.1 NOEN EGNE SAKER FRA 2000	18
	6.2 NOEN BISTANDSSAKER FRA 2000	19
7	MILJØKRIMINALITET	20
	7.1 NOEN EGNE SAKER FRA 2000	20
	7.2 NOEN BISTANDSSAKER FRA 2000	21

ØKOKRIMS ÅRSRAPPORT 2000

1 TILBAKEBLIKK PÅ 2000

Av og til støter man på en oppfatning i media og hos menigmann om at ØKOKRIM har problemer med å få gjennomslag for sine saker ved domstolene. De faktiske tallene viser at det på ingen måte er dekning for en slik oppfatning. I 2000 ble det domfellelse i 94 % av alle tiltaleposter (og siktelsesposter for forhørsrett). Målsettingen var 90 %. Den påtalemessige "treffsikkerheten" er således meget høy. Det samme gjelder oppklaringsprosenten, som i fjor var på 83 (målsetting 80). En høy score på disse variablene er blitt et varemerke for ØKOKRIM.

For enkelte andre resultattall er det på den annen side rom for forbedringer. Riksadvokaten og Justisdepartementet har i de senere årene i særlig grad rettet søkelyset mot saksbehandlingstiden i straffesaker. I 2000 var det et mål for ØKOKRIM at den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for oppklarte saker ikke skulle overstige 275 dager. Med et resultat på 451 dager ble målet ble ikke nådd. Resultatet representerer riktignok en forbedring fra 627 dager i 1999, men her er det klart et ytterligere forbedringspotensial.

ØKOKRIMs oppgave er å behandle de store, kompliserte og/eller prinsipielle sakene innen økonomisk kriminalitet, datakriminalitet og miljøkriminalitet. Bekjempelse av slik kriminalitet er imidlertid et felles anliggende for hele politiet. De aller fleste straffesakene på de nevnte områdene håndteres av det enkelte politidistrikt. ØKOKRIM har imidlertid en bred kontaktflate mot politidistriktene gjennom sin bistandsvirksomhet. En tredjedel av det saksrettede arbeidet ble i 2000 benyttet til bistand.

Også gjennom regionale kurs og andre undervisningsopplegg rettet mot politidistriktene bidrar ØKOKRIM til at hele politi-Norge står bedre rustet i kampen mot økonomisk kriminalitet, datakriminalitet og miljøkriminalitet. I 2000 ble det blant annet avholdt 8 inndragningskurs og 4 kurs om jus og etterforskning bygget på hvitvaskingsmeldinger. Etter dette tas det en foreløpig pause for slik omfattende kursvirksomhet. Andre former for kompetansehevende tiltak vil imidlertid bli gjennomført.

Ett område hvor det er stort behov for økt kompetanse i politiet er datakriminalitet og sikring og analyse av databevis. Den tekniske utviklingen skjer meget raskt. På oppdrag fra Justisdepartementet har ØKOKRIM i 2000 utredet spørsmålet om oppbygging av spisskompetanse når det gjelder bekjempelse av datakriminalitet i politiet. Det foreslås at ØKOKRIMs eget datakrimteam gradvis utvides til å bli *Politiets datakrimcenter*. Den foreslåtte satsningen vil stille enheten overfor store utfordringer.

I løpet av 2000 har 3 tidligere separate team/enheter ved ØKOKRIM blitt slått sammen til en ny, større avdeling, som har fått navnet Hvitvaskings- og etterretningsenheten. Dermed har man i hovedsak samlet de daglige oppgavene knyttet til etterretning og informasjonsanalyse ved ØKOKRIM i én enhet. Behandlingen av hvitvaskingsmeldinger er fortsatt en hovedoppgave. Samtidig er det

etablert en deskfunksjon, og enheten skal også etterforske enkelte egne saker, først og fremst med utgangspunkt i hvitvaskingsmeldinger. Teamlederen er ØKOKRIMs representant i - og samtidig leder av - det nyetablerte ROK-rådet, som er politiets samarbeidsorgan for bekjempelse av organisert kriminalitet.

Oppgavene ved ØKOKRIM har i utpreget grad internasjonale forgreninger. Ut over arbeidet med konkrete saker og deltakelse på diverse konferanser i utlandet ble dette forholdet i 2000 særlig markert ved at ØKOKRIM var vertskap for 3 viktige internasjonale møter/konferanser: et møte i Interpol Working Party on Wild Life Crime, en større datakrimkonferanse og det årlige typologimøtet i Financial Action Task Force.

Den 7.7.00 ble ØKOKRIM-sjef Anstein Gjengedal utnevnt til ny politimester i Oslo. Den 6.10. ble undertegnede utnevnt som Gjengedals etterfølger i ØKOKRIM. Som førstestatsadvokat/teamleder fra 1991 og assisterende ØKOKRIM-sjef fra 1998 kjenner jeg enheten godt. Det å være ansvarlig leder representerer likevel en rekke nye utfordringer, som jeg gleder meg til å følge opp sammen med ØKOKRIMs meget godt kvalifiserte medarbeidere.

Einar Høgetveit
ØKOKRIM-sjef

2 GENERELT OM ØKOKRIM

Økonomisk kriminalitet, datakriminalitet og miljøkriminalitet utgjør en stor trussel mot velferdssamfunnet og rettsstaten.

Den sentrale enhet for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet – ØKOKRIM – ble opprettet 1.1.89. Hovedformålet med opprettelsen var å styrke politiets evne til å bekjempe alvorlig økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet. Fra midten av 90-tallet ble ØKOKRIM også tillagt et ansvar for å bekjempe datakriminalitet.

ØKOKRIM er både et statsadvokatembete med nasjonal myndighet og et sentralt politiorgan. Som sentralt politiorgan er ØKOKRIM fra og med 1.1.01 administrativt og budsjettmessig underlagt Politidirektoratet. Når det gjelder straffesaksbehandlingen, er ØKOKRIM underlagt Riksadvokaten.

De formelle reglene om ØKOKRIM finnes i påtaleinstruksen kapittel 35.

2.1 ØKOKRIMs oppgaver

Innenfor områdene økonomisk kriminalitet, datakriminalitet og miljøkriminalitet har ØKOKRIM til oppgave å

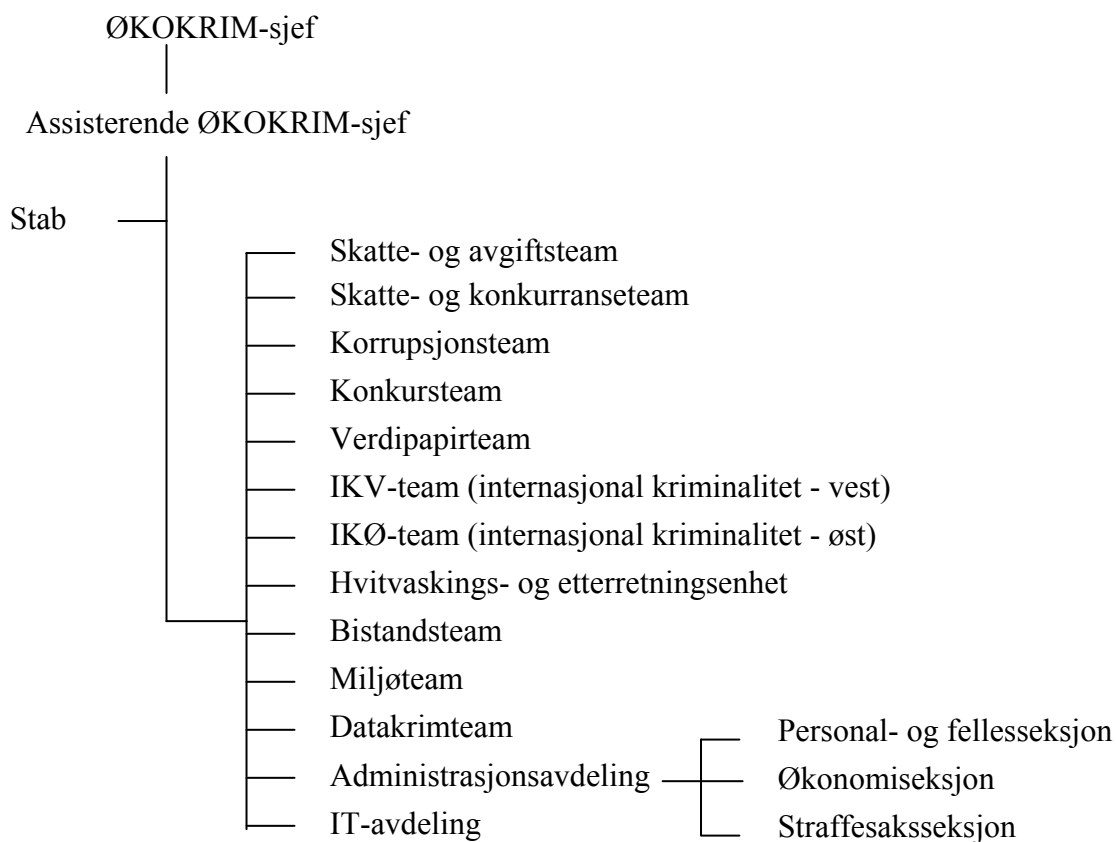
- avdekke, etterforske, påtale og iredteføre egne saker
- bistå nasjonale og utenlandske politi- og påtalemyndigheter
- heve politiets og påtalemyndighetens kompetanse og drive opplysningsvirksomhet
- drive kriminaletterretning og utarbeide trusselvurdering

- være rådgivende organ for sentrale myndigheter
- delta i internasjonalt samarbeid

Det er et overordnet mål å sørge for gjerningspersonene ikke får beholde fortjenesten av sine straffbare handlinger. Det er derfor en viktig oppgave å sikre inndragning av vinning, erstatning til fornærmede, videreformidling av opplysninger til skatte- og avgiftsmyndighetene for etterligning eller fastsettelse av tilleggsskatt/-avgift og videreformidling av opplysninger til bostyrer som kan gi grunnlag for omstøtelse og erstatningskrav.

3 ORGANISASJON

Etterforskningen foregår i faste tverrfaglige team. ØKOKRIM har til sammen 11 etterforskningsteam. I 2000 ble teamene tildelt et hovedansvar for bestemte fagområder (jf. organisasjonskartet øverst på side 4). De fleste teamene etterforsker egne straffesaker. Bistandsteamet yter bistand til politidistriktene ved etterforskning av økonomisk kriminalitet. Også andre team yter bistand på sine fagområder. Hvitvaskings- og etterretningsenheten mottar og behandler hvitvaskingsmeldinger og annen etterretningsinformasjon og har ansvar for saker som gjelder organisert kriminalitet. Administrasjonsavdelingen er delt inn i tre seksjoner: økonomiseksjon, personal- og fellesseksjon og straffesaksseksjon. Sammen med IT-avdelingen utfører Administrasjonsavdelingen fellestjenester og bistår etterforskningsteamene.

Etterforskningsteamene er satt sammen av spesialetterforskere, dels med politibakgrunn, dels med økonomisk eller datateknisk bakgrunn. Hvert team med unntak av Bistandsteamet ledes av en førstestatsadvokat. På 3 av teamene er det også en politiadvokat: Datakrimteamet, Miljøteamet og Hvitvaskings- og etterretningsenheten. Etterforskere fra andre politidistrikter eller medarbeidere fra kontrolletatene trekkes inn i etterforskningen av ØKOKRIMs egne saker ved behov.

Ved utgangen av 2000 hadde ØKOKRIM 99 faste stillingshjemler, 6 hospitanter og 3 engasjementer. Tabellen nedenfor viser stillingsutviklingen de 5 siste årene.

Stillinger	1996	1997	1998	1999	2000
Faste	75	80	88	95	99
Engasjementer	11,5	6	4	3	3
Hospitanter	6	6	6	6	6
Sum	92,5	92	98	104	108

I 2000 hadde ØKOKRIM et budsjett på ca. 70,5 millioner kroner, hvorav ca. 5 millioner kroner utgjorde øremerkede midler. De øremerkede midlene ble hovedsakelig benyttet til kompetansehevende tiltak når det gjelder etterforskning av datakriminalitet, konkurskriminalitet og hvitvasking- og inndragningssaker. I tillegg fordelte ØKOKRIM øremerkede etterforskningsmidler i inndragningssaker, hvitvaskingssaker og konkurssaker til politidistriktene. Tabellen nedenfor viser økonomiutviklingen de 5 siste årene.

	1996	1997	1998	1999	2000
Tildeling pr. 1.1.	49 314'	50 100'	53 797'	57 706'	61 315'
Tilleggstildeling	-	2 000'	2 600'	1 220'	400'
Tiltakspakke/øremerkede midler	1 500'	2 300'	3 305'	3 475'	5 175'
Hjemlet tildeling pr. 31.12.	52 425'	56 797'	61 065'	64 772'	70 516'
Regnskap pr. 31.12.	50 215'	56 147'	60 112'	64 062'	70 175'

4 VIRKSOMHETEN VED ØKOKRIM

4.1 Tidsbruk

ØKOKRIM registrerer tidsbruk for å få oversikt over hvordan ressursene utnyttes. Målet er at saksrettet arbeid skal utgjøre 2/3 av den totale tidsbruken. Med saksrettet arbeid menes etterforskning og iretteføring av egne saker, bistand til politidistriktene og til utenlandske politi- og påtalemyndigheter, samt etterretning og analysevirksomhet.

Tidsbruken i 2000 hadde følgende prosentfordeling:

Oppgaver	1999	2000
Egne saker	38	32
Etterretning/analyse	10	10
Bistandssaker	15	21
Sum saksrettet arbeid	63	63
Kompetanseutvikling (intern + ekstern)	10	12
Ekstern kontakt	5	4
Administrasjon, organisasjon, annet	22	21
Sum	100	100

4.2 Statistikk – egne saker

ØKOKRIM bygger sin statistikk på politiets registreringssystem Strasak og egne saksdatabaser. I Strasak registreres hvert straffbart forhold som én sak. I ØKOKRIMs egne saksdatabaser teller man sakskomplekser. Et sakskompleks kan inneholde få eller mange Strasak-saker.

4.3 Saksinntak

ØKOKRIMs sakstall kan variere fra år til år. Hvilke saker ØKOKRIM tar inn, avhenger av kriminalitetssituasjonen, sakenes omfang, kompleksitet og prinsipielle betydning og av kapasiteten ved enheten. Tabellen nedenfor viser anmeldte sakskomplekser i 1999 og 2000.

Nye sakskomplekser etter sakstype	1999	2000
Bedrageri	3	5
Utroskap	4	5
Underslag	2	2
Skatt – merverdiavgift – toll	9	8
Forbrytelser i gjeldsforhold – regnskapsovertredelser	1	3
Datakriminalitet – beskyttelsesbrudd	13	17
Datakriminalitet – annet	6	7
Dokumentfalsk	2	-
Heleri – hvitvasking	8	4
Verdipapirhandel – finans	24	30
Konkurranse	-	2
Økonomisk kriminalitet – annet	5	1
Forurensning	5	2
Natur/fauna	-	1
Kulturminne	2	4
Arbeidsmiljø	-	1
Annen miljøkriminalitet	2	3
Sum	86	95

I Strasak utgjør sakskompleksene 363 saker i 2000 mot 457 saker i 1999.

4.4 Oppklaringsprosent

Det er et mål for straffesaksbehandlingen at oppklaringsprosenten skal være høy. Oppklaringsprosenten beregnes ut fra registreringer i Strasak. Den angir hvor stor andel av de anmeldte/etterforskede saker som blir avgjort med positivt påtalevedtak. De uopplarte sakene gjelder i det alt vesentlige saker som er henlagt etter bevisets stilling.

I 2000 var målet at oppklaringsprosenten skulle være på minst 80. Resultatet ved årets slutt viste en oppklaringsprosent på 83 i 2000 (sammenlignet med 91 i 1999).

4.5 Saksbehandlingstid

Det er et mål at behandlingstiden for straffesakene skal være kort. Saksbehandlingstiden regnes fra iverksetting av etterforskning til påtalevedtak.

I 2000 var målet at gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte saker ikke skulle overstige 275 dager. Målet for saksbehandlingstiden ble ikke nådd for 2000. Resultatet viser en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 451 dager i 2000 (som riktignok representerer en forbedring fra 627 dager i 1999). Det store avviket i 2000 skyldes i hovedsak utenlandsetterforskning. Flere av sakene har krevd innsyn i dokumenter i skatteparadis og bevisopptak i utlandet.

4.6 Positive påtalevedtak

I 2000 utviklet ØKOKRIM en ny database for blant annet registrering av positive påtalevedtak (tiltaler, begjæringer om forhørsrettspådommelse, forelegg, påtaleunntatelse) og rettskraftige avgjørelser (vedtatte forelegg og dommer). Basen inneholder oppdatert statistikk bare for 2000. Vi har derfor ikke sammenlikningstall fra 1999. Statistikken viser påtalevedtak og rettskraftige avgjørelser mot enkeltpersoner/foretak. Hvert påtalevedtak og hver rettskraftige avgjørelse kan inneholde flere Strasak-saker. I 2000 ble det truffet 135 positive påtalevedtak. Tabellen nedenfor viser fordelingen.

Positive påtalevedtak	Antall personer/ foretak	Antall Strasak-saker
Tiltale	56	189
Begjæring om forhørsrettspådommelse	10	26
Forelegg – enkeltpersoner	42	117
Forelegg – foretak	24	
Påtaleunntatelse	3	
Sum	135	336

4.7 Rettskraftige avgjørelser

I 2000 hadde ØKOKRIM rettskraftige avgjørelser mot 96 personer/foretak. Tabellen nedenfor viser fordelingen av de rettskraftige avgjørelsene.

Rettskraftige avgjørelser	Antall personer/ foretak
---------------------------	-----------------------------

Dommer mot person	26
Dommer mot foretak	5
Vedtatte forelegg mot person	39
Vedtatte forelegg mot foretak	22
Dom på frifinnelse	3
Påtaleunntatelser	1
Sum	96

Det er en målsetting at mest mulig av utbyttet fra straffbare handlinger skal inndras. Dette skjer gjennom inndragning eller erstatning eller på andre måter. Tabellen nedenfor viser noen tall for økonomiske reaksjoner i ØKOKRIMs saker

Økonomiske reaksjoner (kronebeløp)	1999	2000
Bøter	29 558 000	9 266 000
Inndragning	6 760 216	5 096 514
Erstatning	14 329 357	1 215 896

De økonomiske reaksjonene gjelder både vedtatte forelegg og rettskraftige dommer.

4.8 Domfellelesprosent

I 2000 var målet at frifinnende dommer ikke skulle overstige 10 %. Resultatet pr. 31.12.00 var 6 %. ØKOKRIM oppnådde dermed fellende dommer i 94 % av sakene i 2000 mot 87 % i 1999. I en dom kan man bli frifunnet for enkelte poster og domfelt for de øvrige. Frifinnes tiltalte for eksempel for halvparten av postene i tiltalen, gir dette en domfellelesprosent på 50. Tar man med vedtatte forelegg, fikk ØKOKRIM gjennomslag for sine påtalevedtak i 96 % av sakene i 2000 mot 89 % i 1999.

4.9 Bistand til politidistriktene

De fleste saker som gjelder økonomisk kriminalitet, datakriminalitet og miljøkriminalitet, etterforskes lokalt. Mange politidistrikter mangler kompetanse og ressurser til å etterforske alle slike saker. Etter anmodning fra vedkommende politimester eller statsadvokat kan ØKOKRIM yte bistand til den lokale etterforskningen. Bistanden kan variere fra noen få timers rådgivning fra én ØKOKRIM-medarbeider til omfattende etterforskningsstøtte fra flere ØKOKRIM-medarbeidere over mange måneder. Bistand ytes også til påtalemessige vurderinger og unntaksvis til aktorater. Med bistand menes også oppfølging av rettsanmodninger eller politianmodninger fra utlandet.

I 2000 har Konkursteamet som ledd i det såkalte konkursprosjektet gitt bistand til 12 politidistrikter. Teamet oppholdt seg ved hvert politidistrikt i perioder fra 2 dager til 2 uker.

I 2000 tok ØKOKRIM inn 372 bistandssaker fordelt på 44 politidistrikter og 23 andre eksterne enheter sammenlignet med 135 bistandssaker fordelt på 42 politidistrikter og 17 andre eksterne enheter i 1999. I tabellen nedenfor er sakene fordelt etter sakstype.

Sakstype	1999	2000
-----------------	-------------	-------------

Bedrageri/utroskap	17	24
Underslag	4	8
Skatt – merverdiavgift – toll	24	34
Forbrytelser i gjeldsforhold – regnskapsovertredelser*	3	180
Datakriminalitet – beskyttelsesbrudd	2	2
Datakriminalitet – annet	4	11
Dokumentfalsk	2	1
Heleri – hvitvasking	5	3
Økonomisk kriminalitet – annet	8	15
Forurensning	4	3
Natur/fauna	4	3
Kulturminne	3	0
Arbeidsmiljø	2	2
Annen miljøkriminalitet	1	1
Annet **	52	86
Sum	135	373

*) Det høye sakstallet for 2000 når det gjelder forbrytelser i gjeldsforhold/regnskapsovertredelser skyldes konkursprosjektet.

**) ”Annet” består av saker innenfor sedelighet, narkotika, ran/utpresning, liv/legeme/helse, sprit, tyveri. Det er Datakrimteamet som har ytt bistand i flesteparten av disse sakene.

4.10 Kompetanseutvikling og opplysningsvirksomhet

ØKOKRIM driver en omfattende ekstern opplærings- og opplysningsvirksomhet i form av foredrag og innlegg på møter, konferanser og seminarer. Noen medarbeidere ved ØKOKRIM skriver også fagartikler og -bøker.

Slike opplærings- og informasjonstiltak har også en forebyggende virkning.

ØKOKRIM avholder en del regionale kurs i egen regi. I 2000 ble det avholdt 8 inndragningskurs, 4 kurs om jus og etterforskning av saker som bygger på hvitvaskingsmeldinger, 2 kurs om Internettetterforskning og 3 kurs for lokale miljøkontakter.

Mange av medarbeiderne ved ØKOKRIM deltar som kursledere og foredragsholdere i en rekke andre sammenhenger på fagområder som er knyttet til deres arbeid ved enheten. Blant annet underviser flere av ØKOKRIMs tilsatte ved Politihøgskolen, Tollskolen, Skatteetatens kursvirksomhet og Sjøkrigsskolen/Kystvakta.

I 2000 har ØKOKRIM vært med på tilrettelegging og gjennomføring av studiet i etterforskning av økonomiske straffesaker, 2 kurs i etterforskning av datakriminalitet trinn I og 1 kurs trinn II. I tillegg ble det avholdt 1 kurs trinn I for etterforskere på Island.

ØKOKRIM har et ansvar for faglig oppfølging av revisorene som er ansatt i politidistriktene og de 14 bistandsrevisorene som skal arbeide med økonomiske straffesaker ved fylkesskattekontorene. I september ble det arrangert et fagseminar for politi- og bistandsrevisorene.

ØKOKRIM driver forebyggende arbeid i forbindelse med bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi overfor barn og ungdom i tråd med Justisdepartementets strategiplan. I 2000 har Datakrimteamet blant annet holdt foredrag på flere store lærerkonferanser, hvor temaet har vært *Internetts skyggesider*.

ØKOKRIM utgav i 2000 4 numre av Miljøkrim, som er et tidsskrift om miljøkriminalitet. Målgruppen er påtalemyndigheten, politiet, miljøforvaltningen, oppsynsmenn og kommunene.

ØKOKRIMs bistand til politidistriktene i konkrete saker skal ikke bare bidra til å løse sakene, men også medvirke til kompetanseutvikling lokalt.

4.11 Hospitering

ØKOKRIM har 6 hospitantstillinger for etterforskere og påtalejurister fra politidistriktene. Formålet med ordningen er å utvikle kompetansen hos ansatte ved andre politidistrikter når det gjelder etterforskning og iretteføring av økonomisk kriminalitet, datakriminalitet og miljøkriminalitet. Hospiteringstiden er 1 år, og inntak av nye hospitanter skjer så langt det er mulig i januar/februar hvert år. Hospitantene tjenestegjør vanligvis ved 1-3 team i løpet av hospiteringsperioden.

I januar/februar ble det tatt inn 6 hospitanter: 4 jurister, 1 politietterforsker og 1 kjemiker. Sistnevnte har vært tilknyttet til Miljøteamet.

Datakrimteamet har i tillegg en egen ordning med korttidshospitering på 3 måneder. I 2000 har 7 korttidshospitanter hospitert ved Datakrimteamet.

4.12 Hvitvasking og etterretning

Organisert kriminalitet utgjør en økende trussel mot private og offentlige interesser. På denne bakgrunn opprettet Justisdepartementet i 2000 Rådet for organisert kriminalitet (ROK-rådet) med representanter fra Oslo politidistrikt, Kripos, ØKOKRIM, påtalemyndigheten og 1 representant for politidistriktene. I tillegg har Toll- og avgiftsdirektoratet møterett. ROK-rådet er et samarbeidsorgan i saker som gjelder organisert kriminalitet som berører flere politidistrikter. ØKOKRIMs representant er leder av rådet.

Tre av ØKOKRIMs team/enheter (Hvitvaskingsenheten, Etterretningsenheten og Inndragningsteamet) ble slått sammen til Hvitvaskings- og etterretningsenheten blant annet for bedre å kunne håndtere saker som gjelder organisert kriminalitet. Enhetens hovedoppgave er å motta og behandle meldinger om mistenkelige transaksjoner fra banker og andre finansinstitusjoner. Enheten er en felles informasjonsentral for ØKOKRIM og har en desk som er betjent i kontortiden. Enheten er dessuten

ØKOKRIMs bindeledd til Tollvesenet, Kripos og Oslo politidistrikts etterretningsseksjon. Tollvesenet har en stedlig representant knyttet til enheten.

I 2000 mottok enheten 890 hvitvaskingsmeldinger sammenlignet med 787 i 1999. Det ble åpnet etterforskning i 7 egne hvitvaskingssaker i 2000 hvor melding om mistenkelige transaksjoner inngikk som et sentralt element. I 1999 ble det åpnet etterforskning i 5 slike saker.

4.13 Internasjonalt samarbeid

Det er en generell tendens at kriminaliteten stadig blir mer grenseoverskridende og internasjonal. ØKOKRIM merker denne utviklingen i konkrete saker. Etterforskningen av slike saker forutsetter kontakt og samarbeid med utenlandske politimyndigheter og er ofte svært ressurskrevende.

For å stå best mulig rustet til å håndtere slike saker må ØKOKRIM holde seg orientert om den internasjonale kriminalitetsutviklingen. I tillegg til samarbeid i konkrete saker deltar derfor ØKOKRIM i internasjonalt samarbeid av mer generell karakter på flere ulike områder.

I 2000 var ØKOKRIM arrangør av den årlige nordiske økokonferansen. Her utveksles erfaringer mellom de sentrale politienheter for økonomisk kriminalitet i Norden. På konferansen ble det besluttet å nedsette en nordisk arbeidsgruppe som skulle vurdere tiltak for å bekjempe momsbedragerier over landegrensene.

I 1998 ble det etablert en arbeidsgruppe bestående av representanter fra svensk, finsk og norsk politi for å utarbeide en felles metodikk for regnskapsbaserte undersøkelser i tilknytning til etterforskning av økonomiske straffesaker. Gruppen har videreført dette arbeidet i 2000.

ØKOKRIM er representert i OECDs arbeidsgruppe om korrupsjon.

ØKOKRIM leder den norske delegasjonen i FATF (Financial Action Task Force). FATF har som formål å styrke det internasjonale samarbeidet for å bekjempe hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger. ØKOKRIM er det nasjonale, sentrale organ for behandling av bistandsanmodninger på grunnlag av Europarådets hvitvaskingskonvensjon. ØKOKRIM var i 2000 vertskap for FATFs årlige typologimøte. Møtet samlet 141 deltakere fra 38 land. Tema for de årlige møtene er hvitvaskingsmetoder og -trender.

Datakrimteamet er NCRP (National Central Reference Point) i saker som omfatter bruk av informasjonsteknologi. Det betyr at slike saker skal sendes direkte til teamet, både fra utlandet og fra norske politidistrikter når de trenger utenlandsk assistanse.

På vegne av Justisdepartementet arrangerte ØKOKRIM en internasjonal datakrimkonferanse i 2000. Konferansen samlet 230 deltakere fra 34 land. Tema var blant annet kryptering og etterforskning på Internett. Idéen til konferansen ble lansert av daværende statsråd Odd Einar Dørum og USAs justisminister Janet Reno i forbindelse med statsrådets besøk til USA i 1999.

I 2000 har ØKOKRIM vært vertskap for møte i Interpol Working Party on Wildlife Crime. Formålet med arbeidsgruppen er å etablere og videreutvikle praktiske tiltak mot grensekryssende faunakriminalitet. På møtet deltok representanter fra alle verdensdeler.

Østersjølandenes riksadvokater hadde møte i Berlin i 1999. På møtet ble det besluttet å opprette en ekspertgruppe som skulle foreta undersøkelser omkring internasjonal miljøkriminalitet i Østersjølandene. ØKOKRIM er representert i denne gruppen, som også har hatt møter i 2000.

Ut over det nevnte har medarbeidere i ØKOKRIM deltatt på en rekke internasjonale kurs og konferanser innenfor enhetens ansvarsområder i 2000.

5 ØKONOMISK KRIMINALITET

Økonomisk kriminalitet er nært knyttet til næringslivet og annen organisert virksomhet i privat og offentlig sektor. Det dreier seg ofte om vinningsmotiverte overtredelser som finner sted innenfor en økonomisk virksomhet som i seg selv er – eller gir seg ut for å være – lovlig.

ØKOKRIM etterforsker og irettfører store og/eller prinsipielle saker som er rapportert fra kontrollatene, blant annet fra ligningsmyndighetene, Kredittilsynet og Konkurransetilsynet, eller saker som oversendes fra politidistriktene. ØKOKRIM starter også etterforskning på eget initiativ, på bakgrunn av hvitvaskingsmeldinger eller etter anmeldelse fra private.

Sakene varierer over et bredt spekter:

- Grove bedragerier og underslag
- Regnskaps- og konkursskriminalitet
- Skatte-, avgifts- og tollunndragelser
- Kriminalitet relatert til verdipapirhandel
- Brudd på konkurranselovgivningen
- Korrupsjon og utroskap
- Hvitvasking (heleri)

Sakene har ofte følgende kjennetegn:

- Internasjonalt tilsnitt, gjerne med forgreninger til skatteparadis
- Brudd på regnskapsloven og skatte- og avgiftslovgivningen
- Bruk av kompliserte selskapsstrukturer

5.1 Noen egne saker fra 2000

Bedrageri

- ØKOKRIM åpnet i 2000 straffesak mot 2 nordmenn og siktet dem for grovt bedrageri. Saken startet som følge av en hvitvaskingsmelding fra en bank. Med

løfte om betydelig avkastning ble investorer i Norge og utlandet invitert til å delta i internasjonale investeringsprogrammer. Investorene ble fortalt at midlene skulle benyttes til internasjonale humanitære prosjekter, og at de i løpet av vel 1 år ville få tilbakebetalt det investerte beløpet med en avkastning som kunne variere, for eksempel 60 % p.a. eller 8 % pr. måned. Investorene beltalte inn pengene til bankkonti som var opprettet og ble disponert av en av de siktede. ØKOKRIM sperret flere konti, hvor de innestående beløpene utgjorde til sammen i underkant av 50 millioner kroner. Sperringen ble senere opphevet for at midlene skulle kunne tilbakeføres til investorene. Saken er fortsatt under etterforskning.

Skatte- og avgiftskriminalitet

- En leder av et spedisjonsfirma tok imot oppgjør fra sine kunder for toll og avgifter i forbindelse med innførsel av varer. I stedet for å viderebetale pengene til Tollvesenet, benyttet han disse til egne formål. Til sammen dreide det seg om ca. 3,3 millioner kroner. Ved Eidsvoll herredsretts dom av 1.12.00 ble den tiltalte dømt til fengsel i 3 år og til å betale erstatning til Tollvesenet med det unndratte beløp. Den domfelte har anket.
- I desember 2000 tok ØKOKRIM ut tiltale mot 2 personer for skattesvik. De tiltalte hadde i sine selvangivelser ikke tatt med inntekter fra opsjoner i arbeidsforhold med henholdsvis ca. 6,5 millioner kroner og 350 000 kroner. Saken var avdekket og anmeldt av de respektive fylkesskattekontorer. For én av de tiltaltes vedkommende gjelder tiltalebeslutningen også grovt bedrageri ved utøvelse av aksjeopsjoner etter at hans ansettelsesforhold hadde opphørt. Hovedforhandling i saken er berammet til våren 2001.

Kriminalitet i tilknytning til samhandel med Russland/Øst-Europa

- Det har i flere år vært indikasjoner på utbredt dobbeltfakturering ved norsk eksport av varer til Russland. Det ene fakturasettet med reduserte priser fremlegges for russiske tollmyndigheter ved innfortolling til Russland, slik at importavgifter fastsettes vesentlig for lavt. Forholdet rammes av tolloven § 64 tredje ledd om utstedelse av uriktig legitimasjonsdokument bestemt til å tjene som bevis ved tollekspedisjon av varer i et annet land. ØKOKRIM irettesto i 2000 en slik sak mot lederne for 2 norske aksjeselskaper som eksporterte henholdsvis fiskeprodukter og byggematerialer. Dobbeltfaktureringen var systematisk gjennomført, til dels via et skatteparadisselskap som formelt fremstod som omsetningsledd mellom norsk selger og russisk kjøper. Herredsretten fant det bevist at differansen mellom oppgitte (uriktige) fakturaverdier og reelle fakturaverdier samlet sett var på ca. 17 millioner kroner. Anførsler om at en slik faktureringspraksis var lovlig etter russisk rett, og i alle fall svært utbredt og nærmest nødvendig for å oppnå eksportkontrakter til Russland, førte ikke frem. De tiltalte ble idømt bøter og betinget fengsel, og foretakene ble idømt bøter. Dommen er rettskraftig.
- Før endringen av skatteloven pr. 5.9.00 var norske aksjonærer fritatt for beskatning av utbytte. (Etter dette tidspunkt gjelder dette unntaket bare norske aksjonærer som selskapslignes). Utenlandske aksjonærer må både før og etter

endringen betale kildeskatt på utbytte fra norske aksjeselskaper. Skatten betales av den som er aksjonær på utbyttedato, og trekkes av utbytteutdelende selskap før utbetaling til utenlandsk aksjonær. I én av ØKOKRIMs saker "parkerte" enkelte utenlandske aksjonærer flere aksjeposter hos norske aksjonærer over utbyttedato, for å unngå kildeskatten på utbyttet (45 millioner kroner). Kort tid etter inntok de igjen eierposisjon. I den mellomliggende perioden sikret aksjonærene seg kontroll over aksjepostene ved at de inngikk avtaler om ulike kombinasjoner av finansielle instrumenter (blant annet repo-forretninger og kjøps- og salgsopsjoner). Prisen ble korrigert for forventet utbytte, samt den godtgjørelsen "parkeringsaksjonæren" skulle ha for å sitte i posisjon. Norske meglerhus medvirket ved gjennomføring av handelen. Slike saker reiser prinsipielle spørsmål når det gjelder utenlandske aksjonærers bruk av finansielle instrumenter for å kontrollere aksjene, uten at det fremgår av aksjonærregisteret og for ligningsmyndighetene hvem som reelt kontrollerer og har den økonomiske interessen og risiko som eier av aksjene. Saken er fortsatt under etterforskning.

- ØKOKRIM har hatt til behandling en skattesak hvor skattbare gevinster i 2 tilfeller ble konvertert til skattefrie aksjesalgsgvinster. Da saken for annen gang kom opp for lagmannsretten, hevdet forsvaren at saken måtte avvises fordi det var i strid med den Europeiske menneskerettighetskonvensjon av 1950 (EMK) å ilagge straff når tilleggsatt allerede var ilagt etter forhøyet sats. Lagmannsretten avviste på dette grunnlag saken. Høyesteretts kjæremålsutvalg kom ved kjennelse 19.1.01 til motsatt resultat, og tillot saken fremmet.

Konkurskriminalitet

- I 1997 startet ØKOKRIM etterforskning i forbindelse med en rekke aksjeselskaper som hadde gått konkurs, og hvor bostyrerne hadde fått mistanke om straffbare forhold. Etter bostyrernes oppfatning hadde samme person stått bak de aktuelle selskapene. I noen tilfeller var han registrert som styremedlem eller daglig leder. I andre selskaper var det mistanke om at han hadde benyttet "stråmenn" i disse posisjonene, mens han selv hadde konkursskarantene, noe han hadde vært ilagt hele 3 ganger. Våren 1999 tok ØKOKRIM ut tiltale for blant annet regnskapsovertredelser, grov økonomisk utroskap og grovt underslag. I februar 2000 ble tiltalen utvidet til også å omfatte grovt skattesvik, merverdiavgiftsbedrageri og overtredelse av konkursloven. Ved Oslo byretts dom av 15.12.00 ble tiltalte dømt til fengsel i 2 år og 8 måneder og rettighetstap for 3 år. Han ble domfelt for manglende regnskapsføring i 20 selskaper, samt for grov økonomisk utroskap, grovt underslag og grovt skattesvik. Under sakens gang er det også blitt reagert strafferettslig mot andre personer som har sittet i formelle verv i selskapene for den tiltalte og/eller har oppnådd fiktive skattefradrag gjennom ham. Etterforskningen av sakskomplekset har således medført at 14 andre personer er bøtelagt eller domfelt for skattesvik og straffbare regnskapsovertredelser. Samtlige saker som ØKOKRIM har fremmet for domstolene, har endt med domfellelse. Straffene har variert fra bøtestraff til 1 års fengsel. Begge parter har anket. Store deler av dommen er rettskraftig.

Korrupsjon

- I oktober 2000 tok ØKOKRIM ut tiltale mot en tidligere ansatt ved UNICEFs *Water and Sanitation Section* (WATSAN) i København. Tiltalte, som er norsk statsborger og bosatt i Norge, var i perioden 1990–96 leder for denne enheten i FN-systemet, og var ansvarlig for innkjøp av utstyr til ulike vannprosjekter i UNICEFs regi. Tiltalen går ut på at vedkommende i perioden 1989-96 skal ha forøvet grov utroskap mot UNICEF ved at han mottok bestikklser i form av penger eller andre urettmessige fordeler som motytelse for å tildele leveringskontrakter. Etter påtalemyndighetens oppfatning har han mottatt bestikklser til en verdi av omkring 5 millioner kroner. I henhold til tiltalen skal han også ha tilsidesatt fastsatte normer for innkjøp og for øvrig på annen måte ha manipulert innkjøpsprosessene, slik at det ikke var noen reell konkurranse mellom tilbydere i innkjøpsfasen slik UNICEFs innkjøpsregler foreskrev. Etter påtalemyndighetens oppfatning utsatte disse handlingene UNICEF for økonomisk tap, samt for tap eller fare for tap av omdømme. I tillegg til ØKOKRIM har også den danske økokrim-enheten etterforsket saken. Det har vært et nært samarbeid mellom de 2 politienhetene. For øvrig er det med bistand fra utenlandske politimyndigheter foretatt etterforskningskritt i til sammen 15 forskjellige land. Tiltalen er en av de mest alvorlige korrupsjonstiltaler som er reist av ØKOKRIM.

Kriminalitet i tilknytning til verdipapirhandel

- I september 2000 siktet ØKOKRIM 5 personer for mulig overtredelse av straffelovens § 273. De er siktet for å ha spredd uriktige eller villedende opplysninger for å påvirke kursen på aksjer. Uriktig informasjon om aksjekurs ble inntatt i prospekter eller selskapsinformasjon og benyttet i forbindelse med salg av aksjer. Gjennom bruk av uriktig eller villedende informasjon skal de 5 personene ha oppnådd betydelige gevinster og oppnådd en salgspris på aksjene som ligger vesentlig over markedspris. Saken er fortsatt under etterforskning.

Hvitvaskingsmeldinger

- De siste 2 år har en bank jevnlig innrapportert en rekke kontantuttak på til sammen ca. 23,5 millioner kroner fra konti tilhørende to utenlandske kunder som drev med aksjehandel. Ved det siste kontantuttaket på ca. 2 millioner kroner ble spaning igangsatt, og man avdekket et møte mellom den ene utlendingen og en ansatt i en finansinstitusjon. Et tilsvarende beløp i den ansattes bankboks ble beslaglagt. Det er tatt ytterligere beslag i ca. 6 millioner kroner i saken. Den ansatte i finansinstitusjonen ble pågrepet og varetektsfengslet. Etterforskningen har foreløpig avdekket at den ansatte har mottatt ca. 8 millioner kroner til oppbevaring, og pengene er siden ført ut av landet. Etter all sannsynlighet stammer utbyttet enten fra ulovlig aksjehandel eller skatteunndragelse. ØKOKRIM samarbeider nå med myndigheter i 2 europeiske land for å innhente ytterligere bevis og sikre verdier/utbytte for eventuell inndragning.
- Et norsk selskap fikk en henvendelse via e-post, angivelig fra familien til den tidligere diktatoren Abacha i Nigeria, for å bistå med overførsel av 17 millioner USD fra Nigeria. Det norske selskapet skulle selv få 25 % av beløpet, mens det resterende beløpet skulle forvaltes av selskapet ved investeringer i norsk industri. Selskapet fikk etter hvert krav om innbetaling av omkostninger blant annet til

kjemikalier som skulle rense misfarvede sedler (dvs. de nevnte 17 millioner USD). Forholdet er et eksempel på et klassisk ”Nigeria-bedrageri”. Etter at selskapet hadde utbetalt betydelige beløp til nigerianerne uten at transaksjonen var gått i orden, begynte selskapet å stille motkrav til nigerianerne. Dette endte med at selskapet mottok en sjekk trukket på en amerikansk bank og et amerikansk selskap. Det norske selskapet hevet sjekken og fikk dekket sine kostnader i saken. I tillegg ble et overskytende beløp på ca. 270 000 USD sendt til Tyskland av det norske selskapet. I forbindelse med overføringen av en del av dette beløpet ble det sendt en hvitvaskingsmelding til ØKOKRIM, som igangsatte etterforskning. Sjekken viste seg å være falsk, og det er mottatt anmeldelse fra den norske banken. Hovedmannen er siktet for grovt bedrageri.

5.2 Noen bistandssaker fra 2000

I 2000 har ØKOKRIM ytt bistand til blant annet

- Notodden politidistrikt i en sak hvor en person som driver en Narvesen-kiosk, er siktet for å ha spilt langodds på urettmessig kreditt for henimot 3,5 millioner kroner.
- Larvik politidistrikt i forbindelse med etterforskning av en sak hvor en travkusk er mistenkt for å ha presset en skipsreder for ca. 28 millioner kroner. Travkusken skal ha fått utbetalt ca. 18 millioner kroner. Resten av beløpet var et angivelig lån. ØKOKRIM gav bistand i forbindelse med den finansielle etterforskningen, dvs den delen av saken som dreide seg om å finne ut hvor ca. 18 millioner var blitt av, samt å finne verdier som kunne inndras. I 2000 ble det besluttet at ØKOKRIM skulle overta inndragningsdelen i saken. Travkusken ble høsten 2000 dømt til 5 års fengsel. Dommen er anket.
- Sandefjord politidistrikt i en sak som gjelder et stort ran av en pengetransport, samt omfattende narkotikaomsetning.
- Fjordane politidistrikt i etterforskning av en sak som gjelder konkurs i 2 selskaper i bilbransjen. Det er mistanke om blant annet dokumentfalsk i forbindelse med fortolling av bruktimporterte biler og bedragerier overfor finansieringsinstitusjoner.
- Østerdal politidistrikt i en sak hvor en advokat i et annet politidistrikt er anmeldt av Tilsynsrådet for advokatvirksomhet for et større underslag.
- Sunnmøre politidistrikt i et større sakskompleks som gjelder regnskaps- og tollovertredelser. I denne saken er det også gjennomført etterforskning i Romania.
- Lofoten og Vesterålen politidistrikt i en sak hvor Kontrollverket har anmeldt et fiskemottak for å ha solgt ca. 150 tonn fisk som ikke er bokført kjøpt. Etterforskningen viser at det antagelig dreier seg om et omfattende kvotejuks fra til sammen ca. 40 fiskebåter.

- Narvik politidistrikt i en bankunderslagssak. Etterforskningen har avdekket et rullerende underslag (dvs. løpende underslag for å dekke tidligere underslag) på over 7 millioner kroner.
- Vadsø politidistrikt i en sak som gjaldt underslag i bank på ca. 4,8 millioner kroner. Den bankansatte er idømt 3 års fengsel for underslag, mens ektefellen har fått 18 måneder for forsettlig heleri. Dommen er ikke rettskraftig.
- Vadsø politidistrikt i en sak om hallikvirksomhet knyttet til 2 campingplasser i Tana kommune.
- Rogaland politidistrikt i en sak hvor en næringsdrivende er siktet for å ha bedratt kunder i hele Norge for ca. 2,3 millioner kroner ved salg av hytter som ikke eksisterer, og varer som ikke er det de gir seg ut for å være. Han er også siktet for økonomisk utroskap. Det dreier seg om et beløp på ca. 1 million kroner.
- Troms politidistrikt i etterforskning av en sak om sigarettsmugling og økonomisk utroskap.

6 DATAKRIMINALITET

Datakriminalitet defineres gjerne som straffbare handlinger som begås ved utnyttelse av informasjons- og kommunikasjonsteknologi.

Effektiv straffeforfølgning av personer som begår datakriminalitet, forutsetter tilgang til sporinginformasjon fra tilbydere av kommunikasjonstjenester i inn- og utland. Datatilsynet har imidlertid nedlagt forbud mot å oppbevare slik informasjon ut over 3 måneder. ØKOKRIM har på sin side foreslått at tjenestetilbyderne pålegges å registrere bruken av tjenestene og oppbevare disse opplysningene i 1 år.

De viktigste former for datakriminalitet er:

- datainnbrudd
- databedrageri
- informasjonsheleri
- skadeverk
- ulovlig bruk av datakraft
- dokumentfalsk
- piratkopiering
- beskyttelsesbrudd i forhold til TV- og radiosignaler

Av disse overtredelsene er det datainnbrudd via Internett som er mest utbredt. Med datainnbrudd menes det å trenge seg inn i datasystemer for å skaffe seg tilgang til beskyttet informasjon. Selv om et datainnbrudd isolert sett ikke nødvendigvis resulterer i sletting, endring eller tyveri av informasjon, innebærer slik virksomhet likevel problemer for den som eier det angrepne datasystemet. For det første brukes det mye ressurser på reinstalleringsprogramvare og tetting av sikkerhetshullene. For det annet skaper slike innbrudd en generell skepsis til bruk av Internett og hemmer utviklingen av elektronisk handel.

6.1 Noen egne saker fra 2000

Datainnbrudd

- Tre unge menn fikk tilgang til brukernavn og passord til et Internett-selskap via Internett. De gjorde innbrudd på selskapets server. En fjerdeperson hjalp dem med å dekryptere passordfilen, som ble kopiert fra serveren. Alle fire ble domfelt for heleri. Tre ble i tillegg domfelt for datainnbrudd og misbruk av maskinressurser. Den ene fikk en bot på 4000 kroner, mens de øvrige fikk en bot på 7000 kroner hver. Disse tre ble i tillegg dømt til å betale erstatning til Internett-selskapet med 17 000 kroner. Alle fire fikk inndratt sitt datautstyr. Dommen er ikke rettskraftig.
- To ungdommer endret forsiden på en norsk nettavis. Den ene hadde i tillegg kopiert passordfilen fra serveren til en Internett-leverandør og påført denne skade. Begge ble domfelt for datainnbrudd og skadeverk mot nettavisen. Den ene ble dømt til 45 dagers betinget fengsel og bot på 4 000 kroner, mens den andre ble dømt til 21 dagers betinget fengsel. Dommen er ikke rettskraftig.
- En 14 år gammel gutt brøt seg inn i en server som tilhørte en statlig institusjon og gjorde denne utilgjengelig. Han koblet også ut noen tjenester på serveren. Gutten ønsket å påpeke at institusjonen hadde sikkerhetshull i datasystemet. I og med at gutten var under den kriminelle lavalder, ble saken overført til barnevernet.
- En 13 år gammel gutt brøt seg inn i ca. 100 datasystemer i Norge og i utlandet. Gutten var under den kriminelle lavalder, men fikk inndratt sitt datautstyr.

Databedrageri

- Noen skoleelever misbrukte visakortnumrene til en rekke personer for å spille på ulike gamblingsteder på Internett. De fornærmedes konti ble belastet med til sammen 200 000 kroner. Saken er fortsatt under etterforskning.

Piratkopiering

- I en sak som dreide seg om piratkopiering av programvare, ble en mann ilagt et forelegg på 20 000 kroner, inndragning av vinning og inndragning av datautstyr. Forelegget er vedtatt.

Identitetstyveri

- En mannlig student la ut en kontaktannonse på Internett med tilbud om sextjenester. Han utgav seg for å være en kvinnelig student med dårlig råd. Kvinnen mottok etter hvert over 100 slibrige telefonoppringninger. Studenten ble ilagt et forelegg på 5 000 kroner, samt inndragning av utstyr. Han måtte i tillegg betale 5 000 kroner i erstatning til fornærmede. Forelegget er vedtatt.

Spredning av ulovlig pornografi

- Et selskap som tilbyr teletjenester, ble ilagt forelegg på 350 000 kroner for uaktsom spredning av grov barne- og dyrepornografi

6.2 Noen bistandssaker fra 2000

I 2000 har ØKOKRIM ytt bistand til blant annet

- Oslo politidistrikt med teknisk analyse som førte til oppklaring av et datainnbrudd hos Redd Barna.
- Drammen politidistrikt i en sak hvor passordet på en håndholdt datamaskin ble knekt. Ved gjennomgåelse av innholdet på datamaskinen ble det avdekket lister over et tusentalls tilfeller av narkotikasalg.
- Kristiansand politidistrikt med sikring og gjennomgang av innholdet på datamaskinen til en av de siktede i Baneheia-saken.
- Hordaland politidistrikt i en sak hvor en person var forsvunnet i utlandet. Vedkommende brukte blant annet Internett til å komme i kontakt med andre. Opplysninger som kom frem ved analyse av innholdet på en datamaskin, førte direkte til at personen ble funnet.
- Rigspolitiet i Danmark, hvor digitale spor innhentet fra Norge førte til at dansk politimyndighet kunne pågripe en person som var mistenkt for omsetning av piratkopiert programvare for ca. 20 millioner kroner. Saken ble oppklart i løpet av 24 timer etter at bistandsanmodningen var mottatt.

- FBI i forbindelse med dataangrep mot en større amerikansk bedrift.

7 MILJØKRIMINALITET

Miljøkriminalitet kan inndeles i kriminalitet som rammer det ytre miljø og kriminalitet som rammer det indre miljø. Kriminalitet som rammer det ytre miljø, omfatter i hovedsak natur- og faunakriminalitet, forurensningskriminalitet og kulturminnekriminalitet. Kriminalitet som rammer det indre miljø er arbeidsmiljøkriminalitet. I likhet med økonomisk kriminalitet kjennetegnes mye av miljøkriminaliteten av at de lovstridige handlinger finner sted innenfor en virksomhet som i seg selv er lovlig.

ØKOKRIM har valgt å arbeide med utvalgte satsningsområder i perioder. Satsningsområdet har i 2000 vært forurensningskriminalitet.

7.1 Noen egne saker fra 2000

Faunakriminalitet

- ØKOKRIM har tatt ut tiltale mot 2 personer for å ha lagt ut giftåte for å ta livet av vilt, mest sannsynlig ulv, i skogen ved Skremtjenn i Nordre Setskog i Aurskog-Høland. Saken er berammet til februar 2001.

Forurensningskriminalitet

- Et vasslag på Herøy på Sunnmøre har vedtatt et forelegg på 200 000 kroner og daglig leder et forelegg på 10 000 kroner for overtredelse av lov om tilsyn med næringsmidler. Vasslaget hadde latt urensset vann fra reservevannkilden gå via ledningsnettet og ut til deler av befolkningen, institusjoner og bedrifter på Bergsøy. Det urensede vannet var imidlertid forurenset av salmonellabakterier, noe som medførte allmenn helsefare.
- En kjemikalieprodusent med 3 ansatte solgte i perioden fra 1996-99 rustløser som var tilsatt mer enn 1 vektprosent 1,1,1-trikloretan, og fremstilte i 1996 flere liter av produktet. Fra og med 1996 har det ikke vært tillatt å fremstille og bruke produkter som inneholder stoffet 1,1,1-trikloretan, som er ozonnedbrytende. I medhold av produktkontrollloven ila ØKOKRIM bedriften et forelegg på 60 000 kroner, samt inndragning av vinning med 14 000 kroner. Forelegget er vedtatt.
- Daglig leder i et malingprodusentselskap med 2 ansatte ble i forhørsretten dømt til en straff av 14 dagers betinget fengsel for overtredelse av produktkontrollloven, jf. forskrift om klassifisering og merking mv. av farlige kjemikalier, for å ha unnlatt å deklare en rekke deklarasjonspliktige malingsprodukter (inneholdende organiske løsemidler) til Produktregisteret. Dette er første gang en person er idømt fengselsstraff for å ha unnlatt å deklare produkter til Produktregisteret. Selskapet har for samme forhold vedtatt forelegg på 10 000 kroner og inndragning av vinning på 61 000 kroner.

Kulturminnekriminalitet

- En næringsdrivende ble i Hålogaland lagmannsrett idømt en straff av fengsel i 1 år, hvorav 6 måneder betinget, for overtredelse av kulturminneloven, idet han hadde revet en midlertidig fredet avholdslosjebygning i Mo i Rana i 1998. Dette er den hittil strengeste miljøkriminalitetsdommen i Norge. En 65 år gammel ledende tillitsmann i avholdslosjen ble i samme sak idømt 6 måneders betinget fengsel. Losjen selv ble ilagt 20 000 kroner i foretaksstraff og inndragning av vinning på 1 million kroner. Losjen anket foretaksstraffen og inndragningen til Høyesterett, men Høyesterett forkastet anken.
- En person fra Tromsø ble i Hålogaland lagmannsrett idømt en bot på 150 000 kroner, og hans selskap en bot på 400 000 kroner, for å ha revet et verneverdig hus fra 1857 i Tromsø sentrum i 1998. Dommen er rettskraftig.
- Et arkitektfirma i Trondheim har vedtatt et forelegg på 250 000 kroner. Dette er første gang et arkitektfirma er ilagt forelegg for overtredelse av plan- og bygningsloven. Forelegget ble ilagt etter at det høsten 1998 ble gjennomført riving av en brygge/pakkhus fra 1852, som lå langs Nidelva i Trondheim. I stedet ble det oppført en lignende bygning i betong, stål og tre, til tross for at Trondheim kommune hadde presisert at byggetillatelsen gjaldt ombygging etter byantikvarens anvisninger. Under utbyggingen sto arkitektfirmaet som prosjektleder for byggearbeidet. Daglig leder i arkitektfirmaet har vedtatt et forelegg på 50 000 kroner.
- ØKOKRIM har tatt ut tiltale mot 2 menn for forsøk på overtredelse av generalklausulen i straffeloven § 152 b, idet de har forsøkt å påføre kulturminner eller kulturmiljøer av særlig nasjonal eller internasjonal betydning betydelig skade. For samme forhold er de også tiltalt for forsøk på grovt skadeverk, idet de ved 3 anledninger forsøkte å tenne på bygningene Bellgården og Jacobsfjorden. De lyktes imidlertid ikke, da brannen ved de 2 første forsøkene sloknet av seg selv, og ved tredje forsøk ble brannen oppdaget og sloknet av personer som kom til stedet. Dette er første gang noen er blitt tiltalt for overtredelse av straffeloven § 152 b.

7.2 Noen bistandssaker fra 2000

I 2000 har ØKOKRIM ytt bistand til blant annet

- Halden politidistrikt i en sak om ulovlig innførsel og omsetning av forskjellige fugler.
- Halden politidistrikt i en arbeidsmiljøsak i forbindelse med 2 arbeidsulykker på en treforedlingsbedrift
- Rogaland politidistrikt i forbindelse med forurensning av Håelva med påfølgende laksedød.
- Bergen politidistrikt i en arbeidsmiljøsak ved Bergen jernbanestasjon hvor en lokfører aspirant ble påkjørt av et tog og døde.

- Hordaland politidistrikt i en sak hvor et firma på Stord ved flere anledninger og uten tillatelse hadde dumpet betydelige mengder av blant annet bygnings- og rivningsavfall som asfalt og betong inneholdende armeringsjern.
- Troms politidistrikt i forbindelse med utslipp av store mengder oppdrettslaks fra et oppdrettsanlegg i Dåfjord.
- Bistand til FBI i forbindelse med omsetning av indianske kulturminner.